

„Men saa burde det være en Bekæmpelse af *al* Luxus. Det hjælper ikke at tage et saadant enkelt Omraade som Klædedragten ud for sig; der maa kæmpes imod Overdaadighed i Møblement, i Selskabslivet o. s. v.“ Meget rigtigt, der maa rejses en Kamp imod *al* Overdaadighed. Men enhver Hær er delt i mindre Afdelinger, og i en Krig gjælder det at finde det rette Punkt at begynde paa. Kampen imod Klædedragtens Udskejelser skal ingenlunde udelukke det andet, men netop være et Skridt hen imod det. Og Berettigelsen til at tage dette Punkt ud for sig, ligger klart nok i, at det er det mest *enkelte*, vedrører den enkelte Kvinde som saadan, derfor ogsaa gaar videst ud over den hele Kvindeverden, og endelig er lettest at bekæmpe, fordi de enkelte ere i Stand til at frigjøre sig hver for sig.

Og endnu kunde der saa rejses en Mængde Indvendinger imod Enkeltheder i Foreningens Love. Dem kunde jeg maaske selv forøge adskilligt; thi jeg har fra Begyndelsen havt mange Anker imod dem. Ja, jeg har flere Gange forsøgt at skrive helt nye Love. Men netop derfor ved jeg ogsaa bedre end de fleste, at det er lettere at kritisere end at producere. Jeg er fremdeles ikke særlig tilfreds med Lovene; men jeg har set, at det er *umuligt* overhovedet at skrive Love, som ville tiltale alle, naar man paa den ene Side ikke ønsker at anlægge en Uniform og paa den anden Side dog maa have nogle positive Bestemmelser. Jeg slutter mig derfor til den Betragtning, at der ikke ligger saa megen Vægt paa Enkelthederne. Den, som virkelig forstaar Sagens Alvor, vil næppe have svært ved at gjøre en lille Indrømmelse hist eller her. Og vil eller kan nogen ikke det, nu vel, saa er der jo ingen, der dømmer hende derfor; saa virke Vedkommende for det samme Maal udenfor Foreningen — blot der virkelig bliver gjort noget!

Derfor er det den Appel, som hermed rettes til alle Kvinder. Tag eder af denne Sag! Saa mange, som kunne arbejde sammen med Foreningen, træde ind i den, thi det er nødvendigt, at Kræfterne samles, om saa stor en Kamp skal kunne optages. Men de, som ikke ville eller kunne slutte sig til den stiftede Forening, lad ikke dette blive en Anledning til atter at falde i Søvn og overlade Fjenden Marken. *Lad der blive gjort noget*, hvordan det saa skal gøres! Foreningen er tilvisse ikke skinsyg, naar blot Sagen fremmes. Ulykken er stor. Tu-

sinder af Kvinder ofres, Tusinder af Hjem ødelægges, og Samfundets bedste Kræfter gaa til Spilde. Lad Kvinderne da vise, hvad de kunne i en virkelig Kvindesag! Lad fremfor alt de kristne Kvinder ikke betænke sig paa at handle efter Herrens Ord: „I ere Jordens Salt!“

Spørgsmaalene til Rigsdagskandidaterne 21. Januar 1890.

Ved Samarbejde med »Kvindelig Valgretsforening« har »Dansk Kvindesamfunds« Agitationsudvalg under denne Valgperiode henvendt sig til en Mand eller Kvinde i hver Valgkreds med Anmodning om at stille Spørgsmaal vedrørende Kvindesagen til Valgkandidaterne.

Samarbejdet med »Kvindelig Valgretsforening« kunde ikke, som fra dens Side foreslaaet, komme til at bestaa i en fuldstændig fælles Optræden med fælles Spørgsmaal til Kandidaterne, fordi den nævnte Forening forlangte Spørgsmaalet om politisk Valgret for Kvinder frem, og dertil havde vi intet Mandat fra »Dansk Kvindesamfund«, som *ikke* har optaget politisk Valgret i den af Paragraferne i sine Love, hvor dens Program fremsættes. Derved blev det nødvendigt, at hver Forening maatte stille sine egne Spørgsmaal, og Samarbejdet indskrænkede sig da til den Hjælp, man gjensidig kunde yde hinanden til omkring i Valgkredse at finde de rette Mennesker, som vilde bære disse Sager frem. Og her viste det sig, at de to Foreninger virkelig sad inde med stor Personalkundskab, som ved gjensidig Imødekommen kom begge tilgode.

Fra »D. K. S.« Side blev der foreslaaet at spørge Kandidaterne:

1. Vil Kandidaterne være med til at betrygge den gifte Kvindes Medbestemmelsesret over Børnene, Husvæsenet og Pengene?
2. Vil Kandidaterne være med til at skaffe Kvinderne Adgang til Deltagelse i det kommunale Liv

Disse Spørgsmaal blev saa — med en kortere Motivering — i trykte Exemplarer sendte til alle Valgkredse i Landet, og vi tør rolig sige, at vor Opfordring i denne Henseende er bleven fulgt i de allerfleste Kredse. Dels have vi efter Valgene fra en stor Del af Kvindesagens Venner omkring i Landet

modtaget Meddelelser om Kandidaternes Svar, og dels have vi af Bladens Referater set, at Kvindesagen virkelig er bragt frem i vid Udstrækning.

Med Hensyn til Kandidaternes Svar paa Forespørgslerne synes det tydeligt, at de Spørgsmaal, »D. K. S.« har stillet, have fundet megen Gjenklang omkring i Landet, hos de forskellige Partiers Kandidater; særlig lader det til, at man har været villig til at arbejde for kommunal Valgret for Kvinder; og det tør saaledes ventes, at naar der igjen i Rigsdagen bliver forelagt et Lovforslag om kommunal Valgret, dette da vil finde megen Støtte, saa den Tid er næppe fjærn, da selvstændige, skatteydende Kvinder kunne være med til at bestemme, hvortil deres betalte Skat skal bruges, og hvorledes Fattigvæsen, Skolevæsen osv. skal ordnes.

Adskillige Kvinder i vort Land have heldigvis været modige nok til denne Gang at træde offentlig frem med deres Ønsker, og — saa vidt Beretningerne have naaet os — er det sket med en Alvor og Besindighed, som gjør Kvinderne Ære. Her i Kjøbenhavn interPELLEREDe Frøken *N. Lagesen*, Fru *Luplau*, Fru *Johanne Meyer* og Fru *Nørlund*.

Af Ordstyrere og Forsamling ere de blevne modtagne med megen Sympathi; kun et enkelt Sted, Odense, gik Valgbestyrelsens Formand saa rent fra Koncepterne ved at se en Kvinde forlange Ordet, at han — tvært imod Valgloven — uden videre nægtede hende det. Og da hun spurgte, hvorfor? svarede han blot: »Det kan slet ikke lade sig gjøre!« Det kan imidlertid betragtes som afgjort, at Folketinget lige saa lidt som Valgbestyrelsens Formænd i de 4 kjøbenhavnske Kredse deler denne Anskuelse, idet det vel har godkjendt det paagjældende Valg, men henvist Formandens Optræden til nærmere Overvejelse og Beslutning.

I det hele tør vi udtale, at disse Spørgsmaal paa Valgdagen har haft stor Betydning for Kvindesagen over hele Landet.

Kvindernes Erhvervsret og de sociale Forhold.

I Januarhæftet af „Kvinden og Samfundet“ findes en Redaktionsartikel, hvori det fremhæves, at Ideen om Kvindernes Frigjørelse er i Færd med at skille sig ud fra Taagemassen for at fremstaa som et Stjernebillede, der er synligt for alle. I

samme Artikel fremdrages en Række Exempler paa, hvor tarvelige, ja ligefrem elendige de Forhold er, som mangfoldige Kvinder lever under.

Efter at disse Exempler er fremdraget, rejses det Spørgsmaal: „hvorfor er det saadan?“ hvilket besvares saaledes: „Fordi de (Kvinderne) ikke har haft samme (!) Adgang til Erhverv som Manden, og — først og sidst — fordi de ikke har faaet nogen Uddannelse til et Erhverv. Dette er Hovedulykken (!)“.

Det er dette Svar paa Spørgsmaalet om, hvad der er Aarsag til Kvindernes Elendighed, der giver mig Anledning til at annode om Plads for et Par Randbemærkninger. Efter min Opfattelse er det nemlig saa, at saalænge Kvinderne ser Aarsagen til deres slette økonomiske Kaar deri, at de ikke har „samme Adgang til Erhverv“ som Mændene, — saa længe er Kvindesagen meget langt fra at være kommen ud af Taagemassen og endnu længere fra at fremtræde som klart Stjernebillede.

Kvindesagen har min varme Deltagelse. Jeg under inderlig gjerne Kvinderne alle de Rettigheder, de ønsker sig, saavel paa Formuens som paa Erhvervets og Stemmerettens Omraade. Men hvad jeg hidtil har savnet hos dem, der staar som Kvindesagens Forkæmpere, er det aabne Blik for, hvor Tampen brænder, hvad der er den egentlige *Hovedaarsag* til, at Kvinderne er saa uheldig stillede, og hvad der er *Hovedlægemidlet* herimod.

Var det nemlig saa, at „Hovedulykken“ laa i, at Kvinderne ikke har „samme“ Adgang og Uddannelse til Erhverv som Mændene, forekommer det mig, at man maatte kunne pege hen paa, at Mændene er paa den grønne Gren, at Mændene sidder i de gode Kaar, som Kvinderne eftertragter. Kan dette ikke godtgjøres at være Tilfældet, ser jeg ikke, hvad Kvinderne skulde opnaa ved kun at faa „samme Adgang“ til Goderne som Mændene. Men nu er det jo langt fra saa, at Mændene har gyldne Dage. Der kan ganske sikkert findes ligesaa mange Exempler paa fattige Mænd som paa fattige Kvinder. Naar det tages i Betragtning, at det ikke blot er Sædvanen, at Forsørgelsen paahviler Manden, men at det i mangfoldige Tilfælde er en uundgaelig Nødvendighed for gode, hjemlige Forhold, at Manden har Forsørgelsespligten, idet Hustruen for